

2. Релігійне дисидентство, що мало на меті боротьбу за фактичне, а не декларативне визнання свободи совісті. В Україні, зокрема, воно вело боротьбу за відновлення українських греко-католицької та автокефальної православної церков
3. Національно орієнтоване дисидентство, яке рішче засуджувало шовінізм, імперську політику центру, форсовану русифікацію, виступало на захист прав і свобод усіх народів та їх співпрацю в боротьбі за умови життя, гідні цивілізованого світу.

Вирішальною причиною невдачі дисидентського руху була природа системи, що протистояла йому. На дисидентів ополчилися всі потужні сили радянської системи й особливо всемогутній КДБ. Володіючи монополією на засоби комунікації, режим всіляко перешкоджав поширенню інформації про дисидентів серед громадськості. Коли ж якась інформація все ж з'являлася, то вона звичайно була спотвореною й змальовувала дисидентів у негативному світлі. Маючи в своєму розпорядженні сотні тисяч офіцерів, агентів у цивільному, донощиків, КДБ, здавалося, був усюдисущим і всезнаючим у своєму прагненні не допустити поза наглядом уряду будь-якої громадської діяльності. Найупертіших засуджували до тривалих термінів ув'язнення або заборонювали до психіатричних лікарень, де їм давали препарати, що руйнують людську особистість. Знищуючи кількох, КДБ успішно вдавалося залякати багатьох.

Отже, переслідуючи українську історію, культуру, мову, національну еліту, комуністичний режим прагнув остаточно перетворити Україну на денационалізовану російську провінцію. Але на захист української самобутності піднялося хоч і нечисленне, та самовіддане нове покоління борців. Зорганізувавши український дисидентський рух, воно засвідчило, що з розгромом ОУН і УПА традиції руху опору в Україні не припинилися, що ідея Української самостійної соборної держави — невмируша.

Список використаної літератури:

1. Борисенко В.Й. Курс української історії. З найдавніших часів до XX століття. Навч. посібник - К.: Либідь, 1996.
2. Довідник з історії України / За ред. І.Підкови і Р.Штуса - К.: Генеза, 2002.
3. Дисидентський рух в Україні, його основні напрями [Текст] / С. Ю. Євич // Національно-визвольні рухи в історії українського народу та їх роль у становленні і розвитку державності в Україні: Матеріали круглого столу, 23 берез. 2009 р. - Х.: Ін-т підготовки юрид. кадрів для СБУ НІОАУ ім. Ярослава Мудрого, 2009.
4. Дисидентський рух в Україні (1954-1987) [Текст] / С. Захаров // Міжнародний біографічний словник дисидентів країн Центральної та Східної Європи й колишнього СРСР. Т. 1. Україна. Ч. 1. - Х.: Права людини, 2006.
5. Дисидентство шестидесятих: спадкоємність мети національно-визвольних змагань [Текст] / Б. Чорномаз // Пам'ять століть. - 2001
6. Шістдесятники. Дисиденти. Неформали. Знайомі незнайомці: [В. Симоненко, І. Драч, І. Свіглицький, Л. Костецько, Л. Тапож, Є. Євєрсток, І. Дзюба, В. Шевчук, В. Дрозд, О. Заливаха, Ю. Якутович] [Текст] / Г. Касьянов // Віче - 1994.
7. Кормич Л.І. Історія України від найдавніших часів і до XX століття. навчальний посібник.— Х.: ООО «Одісей», 2001
8. Лазаревич М.В. Історія України. Навч. посіб.— 3-ге вид.— К., 2013

Стеценко Ніна Сергіївна,

*Асистент кафедри Історії держави та права України і зарубіжних країн
НУЮ імені Ярослава Мудрого*

ФІНАНСУВАННЯ ЗЕМСТВАМИ СУДОВИХ ПРИСТАВІВ МИРОВИХ СУДОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ (60-70 рр. XIX ст.)

150 років потому в Російській імперії відбулася судова реформа, яка істотно вплинула і на розвиток місцевої демократії, заклавши основи розбудови місцевого самоврядування. Згідно з Положенням про губернські та повітові земські установи 1864

року у шести лівобережних і південних українських губерніях, а саме: Катеринославській, Таверійській, Чернігівській, Херсонській, Харківській, Полтавській було створено органи земського самоврядування. На ці установи покладалося фінансування як мирових суддів та їх з'їздів (ст. 44, ст. 238 Устрою судових установлень, далі – УСУ) так і судових приставів (ст. 312 УСУ), на яких покладалося виконання судових рішень та інших виконавчих дій за розпорядженнями цих суддів і їх з'їздів. Упровадження інституту судових приставів при зазначених органах з моменту введення Судових статутів 1864 року не було обов'язковим, а їх функції найчастіше виконувала поліція. Поясненням цьому була нестача коштів для фінансування додаткових штатних одиниць.

Розуміння членами земських зборів окремих губерній (зокрема в Харківській губ.) важливості посади судового пристава обумовило впровадження цих посад одночасно з установами мирової юстиції. Відомості, які містилися в «Журналах очередного земського собрания Харьковского уезда, 11-17 мая 1869 года» свідчать, що в числі першочергових завдань було розглянуто питання про фінансування цього інституту. Також, у Журналі Охтирських повітових земських зборів від 8 жовтня 1877 року містяться дані про видатки на утримання судових приставів. Незважаючи на обмежений обсяг фінансування, збори більшістю голосів відхилили пропозицію гласного Герасименка щодо скорочення посади судового пристава. Було визнано, що скорочення є неможливим, тому що крім виконання судових рішень на приставах лежить також обов'язок чергувати на засіданнях з'їзду, перебувати на торгах, вживати охоронних заходів тощо.

На підставі вивчення Журналу чергових земських зборів Харківського повіту 11–17 травня 1869 р. можна прослідкувати зміни в обсязі грошового утримання судових приставів при Харківському з'їзді мирових суддів. При введенні в 1867 р. мирових судових установ у Харківському повіті загальний розмір грошового утримання судових приставів становив лише 24 руб. 50 коп., а вже у 1868 р. – 1626 руб. 44 коп. У «Доповіді про мировий суд Харківського повіту» зазначалося, що перший кошторис на утримання судових установ розраховувався приблизно, без належного досвіду. Але річна практика діяльності земських судових установ довела потребу збільшення видатків, що позначилось і на фінансуванні судових приставів. Розмір грошових коштів на утримання судових приставів при з'їздах мирових суддів у різних українських губерніях відрізнявся. Так, у Харківському, Богодухівському й Херсонському повітах на кожного з них відводилося 600 руб. на рік. Як свідчить Звід журналів Полтавських чергових земських зборів 1883 р., на утримання судових приставів при мировому з'їзді Полтавського повіту виділялося по 500 руб. на кожного. За кошторисом витрат Лебединських повітових земських зборів на 1884 р. розмір грошового утримання судового пристава становив 400 руб. на рік.

Територіальні особливості діяльності судових приставів, що полягали в необхідності долати значні відстані для виконання своїх обов'язків, обумовлювали додаткові грошові витрати земств, що зафіксовано в Журналах чергових земських зборів Харківського повіту від 1870 р. та в аналогічних Журналах за 1872 р. Аналогічна ситуація мала місце і в інших українських губерніях, зокрема, в Херсонському повіті, де на відповідні потреби виділялося 1800 руб. на рік (за даними 1870 р.). Як свідчать дані по Полтавському повіту, розмір повинності з року в рік зростала: в 1883 р. на це передбачалося виділяти 1794 руб., то у 1884 р. – 1820 руб., що свідчить про збільшення судових справ, що тягло за собою і зростання кількості виїздів судових приставів на місця. З огляду на це, крім основного утримання пристава отримували так звані «прогонні», «квартирні» й «добові» кошти, що нараховувалися «за роз'їзди по службі», розмір яких зростав залежно від віддаленості місця мешкання боржника. Проте порядок нарахування й виплати зазначених коштів законодавством регулювався недостатньо, зокрема, спірним було питання про те, як обчислювати «прогонні» й «добові» судового пристава, коли йому доручено декілька виконавчих дій в одному й тому ж місці або за одним маршрутом.

Варто звернути увагу й на те, що обсяг фінансування цього інституту все-таки був недостатнім. Особливо це стосувалося судових приставів при мирових судових установах, що неодноразово викликало скарги з їх боку. Так, у Журналах Сумських повітових земських зборів за 1882 р. наводяться дані про доповідну записку судових приставів при Сумському мировому з'їзді – Навродського, Федоровського й Ральфа – щодо підвищення розміру їх грошового річного утримання. Її сутність полягала у тому, що в 1874 р. Сумські повітові земські збори постановили замість 2-х приставів запровадити при Сумському мировому з'їзді 3-х і поділили заробітну плату, визначену 2-м судовим приставам в обсязі 1200 руб. на рік на 3-х осіб, тобто по 400 руб. на кожного. Судові пристави, розмір річного утримання яких у такий спосіб було зменшено на третину, протягом 7-ми років не заявляли ніяких прохань про підвищення плати. Однак у зв'язку з підвищенням цін на предмети першої необхідності у м. Сумах і значним збільшенням цін на квартири, вони визнали таке утримання не лише недостатнім, а й неможливим. Для обґрунтування своїх доводів пристави навели мінімальний річний рахунок своїх витрат, а саме: квартира з 2-х кімнат (одна для канцелярії, інша для спальні) з річним опаленням – 250 руб. на рік; освітлення (одна стеаринова свічка на місяць) – 27 руб. 37,5 к.; папір для канцелярії, книги, бланки, чорнила тощо – 25 руб.; чай і цукор – 18 руб.; харчування в готелі або вдома – 238 руб. 25 к.; послуги прачки – 24 руб.; прислуга для прибирання й посилення по службі – 72 руб.; 2 пари одягу – 40 руб.; 2 пари чобіт – 12 руб.; калоші – 5 руб.; ботфорти – 10 руб.; пальто – 20 руб.; шуба – 25 руб.; білизна – 30 руб. Отже загальна сума становила 795 руб. 62,5 к. на рік. До наведених сум слід також додати службові витрати на дорогу, відсотки на виставу тощо, що складає 60–72 руб. на рік. Це призводить до річного дефіциту утримання судових приставів у 200–300 руб., який вони зобов'язані поповнювати особистими коштами. У цьому відношенні річне утримання судових приставів не забезпечує навіть їх існування, не говорячи про становище їх як чиновників, оскільки вони урівняні за розміром винагороди з урядниками, писцями і навіть лакеями. На підставі викладеного у доповідній записці, З'їзд мирових суддів визнав прохання судових приставів обґрунтованим і постановив клопотання перед Земськими зборами про збільшення грошового утримання судовим приставам до 600 руб. кожному на рік. Розглядалося питання щодо додаткових асигнувань міським приставам й у Харківському з'їзді мирових суддів. У своєму рапорті до З'їзду міські пристави пояснювали неспроможність за власний коштів наймати розсильних, внаслідок чого їм доводиться самостійно розносити повістки, пакети, оголошення, виконувати інші дії, що призводить до неможливості своєчасного виконання судових рішень. Обговоривши це питання, З'їзд узяв до уваги значний обсяг обов'язків судових приставів, зростаюче накопичення у них справ, потребує швидкого виконання, відповідальність, якій вони підлягають за повільність у виконанні судових рішень, і повністю підтримав їх клопотання про асигнування коштів на утримання розсильних у розмірі 150 руб. Наголосимо, що й у наступні роки (1874 р., 1875 р.) Харківські земські збори знаходили можливість виділяти кошти для фінансування розсильних при судових приставах.

Опрацювання та аналіз нормативних актів земського самоврядування дають підстави стверджувати, що ефективність функціонування судових приставів при мирових судових установах повністю залежало від їх фінансового забезпечення органами земського самоврядування.

Стешенко Любов Сергіївна
Студентка 4 курсу ІПСК МВСУ
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ДИХОТОМІЯ ФОРМ ПРАВЛІННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Форма правління належить до базових категорій, котрі, формуючись у межах загальної теорії держави та права, отримують змістовне наповнення у конкретних галузях